

בל תוסיף ונצחיות התורה

א. בדף הקודם נפגשנו עם המחלוקת בשאלת היקף איסור בל תוסיף. למדנו את דברי הרשב"א הסבור שאיסור בל תוסיף פונה לאדם הפרטי בלבד ואוסר עליו להוסיף במצוה, ליטול חמשה מינים. ראינו שהרמב"ם חולק על כך ומבין שהאיסור פונה גם לחכמים ואוסר עליהם להציג את תקנותיהם כחלק מהתורה, לומר שהתורה עצמה אסרה עוף וחלב. הם יכולים לגזור אך עליהם להודיע בעת הגזרה שזו גזרה חדשה ולא להציג אותה כפרשנות לתורה. זאת כדי שהציבור לא יתפוס את התורה כדבר משתנה, 'כי היה זה מביא להפסד סדרי התורה ולהאמין בה שאינה מאת השם'. בדף זה נמשיך ונעסוק בהיקפו של האיסור לתפיסת הרמב"ם, ונפגש עם היבט נוסף משמעותי ויסודי. נפתח בדברי הרמב"ם בהלכות יסודי התורה (ט, א-ב):

דבר ברור ומפורש בתורה שהיא מצוה עומדת לעולם ולעולמי עולמים אין לה לא שינוי ולא גרעון ולא תוספת שנאמר את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אותו תשמרון לעשות לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו, ונאמר והנגלות לנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת, הא למדת שכל דברי תורה מצווין לנו לעשותן עד עולם, וכן הוא אומר הוקת עולם לדורותיכם, ונאמר לא בשמים היא, הא למדת שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה, לפיכך אם יעמוד איש בין מן האומות בין מישראל ויעשה אות ומופת ויאמר שה' שלחו להוסיף מצוה או לגרוע מצוה או לפרש במצוה מן המצוות פירוש שלא שמענו ממשה, או שאמר שאותן המצוות שנצטוו בהן ישראל אינן לעולם ולדורי דורות אלא מצוות לפי זמן היו, הרי זה נביא שקר שהרי בא להכחיש נבואתו של משה, ומיתתו בחנק על שהזיד לדבר בשם ה' אשר לא צוהו, שהוא ברוך שמו צוה למשה שהמצוה הזאת לנו ולבנינו עד עולם ולא איש אל ויכזב.

א"כ למה נאמר בתורה נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך, לא לעשות דת הוא בא אלא לצוות על דברי התורה ולהזהיר העם שלא יעברו עליה, כמו שאמר האחרון שבהן זכרו תורת משה עבדי, וכן אם צונו בדברי הרשות כגון לכו למקום פלוני או אל תלכו, עשו מלחמה היום או אל תעשו, בנו חומה זו או אל תבנוה, מצוה לשמוע לו והעובר על דבריו חייב מיתה בידי שמים שנאמר והיה האיש אשר לא ישמע אל דברי הנביא אשר ידבר בשמי אנכי אדרוש מעמו.

מה מלמד איסור בל תוסיף על תפקיד הנביא? על סמכותו ויכולתו?

המצוה מלמדת על בלעדיות התורה, על סופיות ההתגלות המצווה. התורה היא 'מצוה שעומדת לעולם ולעולמי עולמים אין לה לא שינוי ולא גרעון ולא תוספת שנאמר את כל הדבר אשר אנכי מצוה אתכם אותו תשמרון לעשות לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו'. לכן אם יבא נביא 'ויאמר שה' שלחו להוסיף מצוה או לגרוע מצוה... הרי זה נביא שקר שהרי בא להכחיש נבואתו של משה', שאמר 'שהמצוה הזאת לנו ולבנינו עד עולם' וציווה עלינו שלא להוסיף עליה דבר.

למד גם את דברי הרמב"ם בהקדמה למשנה:

ודע, שהנבואה לא תועיל בעיון בפירושי התורה ולמידת הדינים ב"ג מדות, אלא מה שיעשה יהושע ופינחס בעניני העיון והדין הוא מה שיעשה רבינא ורב אשי. אבל לשאלת מה הוא יתרון הנביא ופעולתו במצות הרי הוא חי נפשי מן היסודות הגדולים והעצומים שעליהם משען הדת

ויסודו... גם במתנבא בשם ה' נחלק לשני חלקים. החלק הראשון, שיתנבא בשם ה' ויקרא ויזהיר על עבודתו ויאמר שה' הוסיף על המצות מצוה או גרע מהם מצוה מכל המצות שכלל אותם ספר התורה. ואין הבדל בין שיוסיף ויגרע במקראות או שיוסיף ויגרע בפירוש המקובל, ההוספה והגרעון במקראות כגון שיאמר שה' אמר לי שהערלה שנתים בלבד, ואחרי שנתים מותר לאכול פירות הנטיעה, או שיאמר שה' אמר לי שארבע שנים היא אסורה באכילה במקום אמרו יתעלה שלש שנים יהיה לכם ערלים וכו', וכדומה לזה, או שישנה בקבלה איזה שינוי שיהיה אף על פי שפשטי הכתובים מסייעים אותנו, כגון שיאמר שמה שנאמר בתורה וקצותה את כפה לא תחוס עיניך, שהוא קציצת היד ממש ואינו קנס המבייש כמו שביארה הקבלה, וייחס דבר זה לנבואה ויאמר שה' אמר לי שזה שנ' וקצותה את כפה הוא כפשוטו, גם זה יומת בחנק לפי שהוא נביא שקר ויחס לה' מה שלא אמר לו, וגם בזה אין לחוש לאות או מופת, לפי שהנביא שהפליא את כל באי העולם במופתיו ונתן ה' בלבינו אמתותו והאמונה בו כמו שהבטיח לו ה' בכך באמרו וגם בך יאמינו לעולם, כבר הודיענו על פי ה' שלא תבוא מאת ה' שום תורה זולת זו, והוא אמרו לא בשמים היא לאמר מי יעלה לנו השמימה וכו' ולא מעבר לים היא [וכו'] כי קרוב אליך הדבר מאד בפיו ובלבבך... והזהירנו שלא להוסיף עליהם ולא לגרוע מהם באמרו לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו, ולפיכך אמרו ע"ה אין נביא רשאי לחדש דבר מעתה. וכיון שידענו מדבריו שדבר סרה על ה' ויחס לו מה שלא אמר לו נתחייב מיתה, כמאמר הכתוב אך הנביא אשר יזיד לדבר דבר בשמי וכו' ומת הנביא ההוא.

מאחר שהקב"ה ציווה שלא לשנות את התורה והבטיח שהיא נצחית, הרי שהנביא שטוען שהקב"ה אמר לו אחרת הוא בהכרח נביא שקר. איסור בל תוסיף הוא אפוא מקור לאחד מיסודות האמונה, האמונה בנצחיות התורה, באי השתנותה. בכך שלא תבוא התגלות אחרת שתוסיף או תסתור. מהו אם כך תפקיד הנביא? נלמד עוד מדברי הרמב"ם בהקדמה למשנה:

והחלק השני, שיקרא לעבודת ה' ויזהיר על תורתו, ויצוה בני אדם על שמירת התורה בלי תוספת ולא גרעון, כמו שאמר אחרון הנביאים זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחורב על כל ישראל חקים ומשפטים. ויבטיח טובות לשומריה ועונש לעוברים עליה כמו שעשו ישעיה וירמיה ויחזקאל וזולתם. ויצוה צווים ויזהיר אזהרות שלא בעניני הדת, כגון שיאמר הלחמו על עיר פלונית או אומה פלונית עכשיו, כמו שצוה שמואל את שאול להלחם בעמלק אז.

תפקיד הנביא אינו לגלות מצוות חדשות. תפקידו לצוות 'בני אדם על שמירת התורה'. וכן לצוות 'שלא בעניני הדת, כגון שיאמר הלחמו על עיר פלונית או אומה פלונית'. תפקיד נוסף הוא להורות הוראות שעה, וכך כותב הרמב"ם בהמשך:

יש לאותו נביא לעשות במצות מעשים שאין שום אדם זולתו רשאי לעשותם, כמו שאסביר. אם צוה לבטל איזו מצוה מכל מצות עשה, או שצוה לעבור על אזהרה מן האזהרות מכל מצות לא תעשה, חייבים לשמוע לו בכל דבריו, וכל העובר על דבריו חייב מיתה בידי שמים, חוץ מע"ז... אבל בתנאי שלא יקבע זה לדורות ויאמר שה' צוה בזה לעשות כך וכך לדורות עולם, אלא שיצוה הוראת שעה ובזמן מסויים בלבד.

אלו אפוא תפקידי הנביא: קריאה לשמור על המצוות, הוראה בעניני העולם, הוראת שעה. אלו תפקידי ולא גילוי מצוות חדשות. יסוד זה כה מהותי לתפיסת הרמב"ם עד שהוא שנה אותו כאחד מיג' העיקרים (פירוש המשנה סנהדרין פרק י):

ויסוד התשיעי הבטול. והוא שזו תורת משה לא תבטל, ולא תבוא תורה מאת ה' זולתה, ולא יתוסף בה ולא יגרע ממנה לא בכתוב ולא בפירוש, אמר לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו. וכבר ביארנו מה שצריך לבאר ביסוד זה בהקדמת החבור הזה.

ב. רבי יוסף אלבו, בעל העיקרים, חלק על דברי הרמב"ם (עיקרים מאמר ג, פרק יד):

ודעת הרמב"ם ז"ל שלא תשתנה לעולם לא כולה ולא מקצתה, על כן שם אחד מן העיקרים שלא תנוסח התורה ולא תשתנה, ואחר שמצאנו הדתות האלהיות שהיו עד משה משתנות מן האסור אל ההתר ומן ההתר אל האסור (כבשר שנאסר על אברהם והותר לנח) יהיה זה עיקר פרטי לתורת משה בלבד, וסמך הרב העקר הזה אל מה שנזכר בתורה לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו (דברים י"ג א'), וביאר הטעם בספר המורה לפי שהדבר השווה והשלם אי אפשר להוסיף עליו ולא לגרוע ממנו שלא יפסד השווי והשלמות ההוא, ולפי שהיתה התורה תמימה כמו שהעיד עליה הכתוב באמרו תורת ה' תמימה (תהלים י"ט ה'), אי אפשר שתשתנה בשום זמן, זהו תורף דבריו בזה הענין במקומות רבים. ודבריו בזה צריכין עיון גדול מהיכן יצא לו לרבינו ז"ל השורש הזה, כי אף על פי שהשורש הזה יקר הערך מאד, אם קבלה היא נקבל אותה בסבר פנים יפות ואם לדין יש תשובה, כי מה שנאמר בתורה לא תוסף עליו ולא תגרע ממנו לא בא להזהיר על כלל מצות התורה אלא על תכונת עשייתן בלבד... וכן פירשה הרמב"ן ז"ל בפרשת ראה, וכן היא שנויה בספרי... מנין שאין מוסיפין על הלולב ועל הציציות תלמוד לומר לא תוסף עליו... וזה מפורש כמו שכתבנו. ורש"י ז"ל כתב בפרשת ואתחנן על לא תוסיפו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם, כגון חמש טוטפות בתפילין, וכן לא תגרע ממנו, ואם כן אין מכאן ראיה למה שכתב הרמב"ם ז"ל.

מדוע אי אפשר ללמוד את יסוד הרמב"ם מאיסור בל תוסיף? במה עוסק איסור בל תוסיף?

איסור בל תוסיף עוסק באדם פרטי, והוא מורה לו שלא להוסיף במצוה, לא להוסיף על הלולב, על הציציות. הוא אינו מלמד אותנו שלא לשמוע לנבואה חדשה, לגילוי חדש של רצון ה'.
העיקרים ממשיך:

ואומר עוד שאף אם תהיה הבנת הפסוקים כמו שכתב הוא ז"ל (כך שהמצוה אוסרת על הוספת מצוות חדשות ולא רק על שינוי בקיום המצוות), אין משם ראיה לדבריו כלל... כי הכתוב לא יזהיר אלא שאנחנו לא נוסיף ולא נגרע מדעתנו על המצות, אבל מה המונע שלא יהיה הוא יתברך מוסיף או גורע כשתגזור חכמתו יתברך. ואם מפני שהדבר השווה אין להוסיף עליו ולא לגרוע ממנו לעולם, הנה זה אמנם יצדק בשווי האמתי, אבל השווי ההקשי כבר אפשר שישתנה כפי הכנת המקבלים, כי המזון השווה אל הילד הוא החלב, והשווה אל הבהור הוא הלחם והבשר והיין. וכן ישתנו המצות האלהיות בהשתנות הזמנים, כמו שנסתנה אסור הבשר, שנאסר לאדם והותר לנח ובניו מפני קלקול הדעות שנארע לקין ולתולדותיו כמו שנבאר.

מה משיב העיקרים לטענה שלא יתכן שהתורה תשתנה כי היא שלמה ודבר שלם אינו משתנה? מה הוא לומד מכך שהבשר נאסר לאדם הראשון והותר לנח?

התורה מתייחסת למציאות מסוימת, ויתכן שהמציאות תשתנה ובעקבות שינוי זה מצוות אחרות יתאימו לה יותר, ירוממו אותה יותר. כשם שהבשר נאסר לאדם הראשון והותר לנה, כך יתכן שהמציאות תוסיף להשתנות ובעקבות שינוי זה תהיה התגלות מצווה חדשה.

ג. רבי יהודה הלוי, הכוזרי, דן גם הוא באיסור בל תוסיף וביחס בינו להתחדשות התורה. נלמד את דבריו (כוזרי מאמר ג, אות ט):

אמר החבר: תורתנו קשורה בהלכה למשה מסיני או מן המקום אשר יבחר ה', כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים במעמד שופטים ושוטרים וכהנים וסנהדרים, ואנחנו מצווים שנשמע מהשופט הממונה בכל דור ודור, כמו שאמר: או אל השופט אשר יהיה וגו' וסמך לו אמרו ועשית על פי התורה אשר יורוך, לא תסור מן הדבר... בעוד שהסדר נשאר מהעבודה והסנהדרין ושאר הכתות, אשר בהם ישלם הסדר וידבק בהם הענין האלהי בלי ספק, בין בנבואה בין באומץ והודעה, כאשר היה בבית שני, ולא יתכן לעבור על כמותם ההסכמה מדעתם. ובזה נתחייבנו במצות מגלה ופורים ומצות חנוכה, ויכולנו לומר אשר קדשנו במצותיו וצונו על מקרא מגלה, ולהדליק נר של חנוכה, ולגמור את ההלל ולקרוא, ועל נטילת ידים, ועל מצות עירוב, וזולת זה. ואילו היו חקינו יוצאים אחר הגלות לא היו נקראים מצות, ולא היינו חייבים לברך עליהם, אך היו אומרים בהם שהם תקנה או מנהג... וקצת מצותינו (רובן הלכה למשה מסיני) מן המקום אשר יבחר ה' עם התנאים הנזכרים. וכבר התמידה הנבואה בבית שני קרוב לארבעים שנה, וכבר שבח ירמיהו עד מאד בנבואתו אנשי בית שני וחסידיהם וחכמתם ויראתם, ואם לא נסמוך על אלה על מי נסמוך. וכבר אנו רואים מה שנקבע אחרי משה והיתה מצוה, כמו שעשה שלמה שקדש את תוך החצר והעלה עולות בזולת המזבח, ועשה החג שבעת ימים ושבעת ימים (בעת חנוכת המקדש), ומה שכתב דוד ושמואל מסדר המשוררים בבית, והיו למצות תמידות, ומה שעשה שלמה במקדש, ומה שהניח ממה שעשה משה במדבר, ומה שהעמיד עזרא בבית שני על קהלו לתת שלישיית השקל.

מה ההבדל בין הרמב"ם לכוזרי במקום של הנבואה ורוח הקודש במסגרת הדיון ההלכתי?

הרמב"ם קבע 'שהנבואה לא תועיל בעיון בפירושי התורה ולמידת הדינים ב"ג מדות, אלא מה שיעשה יהושע ופינחס בעניני העיון והדין הוא מה שיעשה רבינא ורב אשי'. לדעתו כלי הפעולה הלגיטימי היחידי של החכם הוא שכלו. אצל הכוזרי, לעומת זאת, לנבואה תפקיד מרכזי. אנו מחויבים לשמוע לבית הדין הגדול ביושבו בלשכת הגזית, המקום שבו בחר ה', המקום שבו שכנתו שורה, שבו החכמים מתנבאים, מלאי רוח הקודש. רק במקום נבואי זה, מקום שבו החכמים מלאים ברוח הקודש שמשפיעה עליהם, ניתן לתקן מצוות שעליהן נברך אשר קדשנו במצותיו וצונו, ואילו היו חקינו יוצאים אחר הגלות לא היו נקראים מצות, ולא היינו חייבים לברך עליהם, אך היו אומרים בהם שהם תקנה או מנהג.

הרמב"ם כאמור ראה באיסור בל תוסיף מקור לסופיות, לכך שהקב"ה לא יעניק מצוות חדשות. ריה"ל שחולק על כך מתמודד עם האיסור ומציע לו פרשנות שונה (שם מאמר ג, אות מ-מא):

אמר הכוזרי: איך יתכן זה עם לא תוסיף עליו ולא תגרע ממנו.

אמר החבר: לא נאמר זה אלא להמון, כדי שלא יחדשו משכלם ויתחכמו מדעתם ויקבעו לעצמם תורות מהקשתם כמו שעושים הקראים, ומזהיר לשמוע מן הנביאים אחרי משה ומן הכהנים

והשופטים, כמו שאמר בנביא: נביא אקים להם מקרב אחיהם כמוך וגו', ואמר בכהנים ובשופטים שיהיו דבריהם נשמעים. והיה מאמרו: לא תוסיפו על הדבר אשר אנכי מצוה אתכם, על מה שצויתי אתכם על ידי משה ועל ידי נביא מקרבך מאחריך, על התנאים הנזכרים בנבואה, ומה שנקבצו עליו הכהנים והשופטים מן המקום אשר יבחר ה', מפני שהם נעזרים בשכינה, ולא יתכן לעבור עליהם שיסכימו בדבר שחולק על התורה, בעבור רובם. ולא תעבור עליהם הטעות לחכמתם הרחבה הירושה והטבעית הקנויה.

אל מי פונה איסור בל תוסיף לפי הבנת ריה"ל?

הוא פונה להמון העם ומזהיר אותו שלא להוסיף על 'הדבר אשר אנכי מצוה אתכם', 'על מה שצויתי אתכם על ידי משה', וכן 'ועל ידי נביא מקרבך מאחריך'! איסור בל תוסיף איננו קובע שה' לא יוסיף לצוות אותנו על ידי נביא, אלא רק אוסר על ההמון להוסיף על המצוות שה' יצווה אותנו על ידי נביא.

ד. והנה, מדברי הכוזרי ובעל העיקרים עולה לכאורה שנביא יכול לצוות מצוות חדשות. אך, מה היחס בין דבריהם לדרשת 'אלה המצוות אין נביא רשאי לחדש עוד דבר מעתה'? נפגש תחילה עם הדרשה ונפתח בפסוק (ויקרא כז, לד):

אלה המצוות אשר צוה ה' את משה אל בני ישראל בהר סיני.

הספרא דורש על כך (ספרא בחוקתי פרשה ה):

אלה המצוות אין נביא רשאי לחדש עוד דבר מעתה.

דרשה זו מוזכרת כאמור מספר פעמים במרחבי התלמוד ונפגש עם שני מקומות. במסכת תמורה מסופר על הלכות רבות שנשכחו לאחר מיתת משה (טז):

גופא, אמר רב יהודה אמר שמואל: שלשת אלפים הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה. אמרו לו ליהושע: שאל! א"ל: לא בשמים היא. אמרו לו לשמואל: שאל! אמר להם: אלה המצוות - שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה.

במסכת מגילה דנה הגמ' במקור לחלוקה בין צורת האות מ' באמצע מילה לצורתה בסוף המילה. הגמ' מציעה שמקורו של ההבדל בנבואה ומקשה על כך (ב):

ואמר רבי ירמיה ואיתימא רבי חייא בר אבא: מנצפ"ך צופים אמרום. - ותסברא? והכתיב: אלה המצוות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה!

כיצד יתמודדו העיקרים והכוזרי עם גמרות אלו שאומרות שנביא אינו רשאי לחדש דבר?

נסה להתמודד עם השאלה.

נפתח בכוזרי, עליו השאלה קשה פחות: יתכן שגם הכוזרי מודה שנביא אינו רשאי לחדש מכוח נבואתו מצוות חדשות לחלוטין. הכוזרי תלה אמנם את הברכה על מצוות החנוכה בכך שחכמים ישבו במקומם, בלשכת הגזית, מקום מלא ברוח הקודש, 'ובזה נתחייבנו במצוות מגלה ופורים ומצוות חנוכה, ויכולנו לומר אשר קדשנו במצותיו וצונו על מקרא מגלה, ולהדליק נר של חנוכה, ולגמור את ההלל ולקרוא... ואילו היו חקינו יוצאים אחר הגלות לא היו נקראים מצוות, ולא היינו חייבים לברך עליהם, אך היו אומרים בהם שהם תקנה או מנהג'. אך אין בכך כדי לומר שחכמים תקנו את חג החנוכה מכוח נבואה מפורשת. הם תקנו אותו מדעתם, דעה שספוגה אמנם

ברוח הקודש, דבר שמאפשר לברך 'אשר קדשנו במצוותיו וצווננו', אך מדעתם, לא מכוח נבואה מפורשת. גם דברי הכוזרי (שלא ראינו ביחד) שיתכן שמקורה של הפרשנות לפסוק 'ממחרת השבת' בנבואה אינם קשים: נביא יכול לגלות את הפרשנות הנכונה לפסוקי התורה אך לא לתקן מצוות חדשות, 'אלה המצוות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה'. לא יתכן שנביא שינה את צורת האות מ', זוהי הלכה חדשה, אך יתכן שהוא גילה את הפרשנות הנכונה לפסוק.

יתכן אפוא שדברי הכוזרי אינם קשים, אך איך ניישב את דברי העיקרים? הרי הוא כתב בפירושו שמצוות התורה יכולות להשתנות, שהן אינן נצחיות! מה היחס בין דברי העיקרים ובין דרשת חז"ל 'אלה המצוות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה'? **העיקרים** עצמו דן בשאלה זו (מאמר ג, פרק כ):

ראוי שנבין כי פסוק ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, הוא נס מתמיד מורה על גודל מדרגת משה בנבואה על כל הנביאים הבאים אחריו, ולזה לא יהיה שום נביא רשאי לחלוק על דבריו. וראוי היה לפי זה למנות נבואת משה שרש פרטי בפני עצמו לתורת משה, לפי שהוא מורה על נצחיות התורה הזאת (שכן נביא קטן אינו יכול לחלוק על נביא שגדול ממנו) אבל לפי שאפשר לבעל דין לחלוק על הפירוש שאמרנו ולומר שאמת הוא שלא יקום לעולם בישראל כמשה ולא גדול ממנו, אבל באומות העולם אפשר שיקום (ולכן הפסוק אינו יכול להיות ראיה לנצחיות התורה בפני עצמו)... **שאף אם נודה שיהיה פירוש הפסוקים כדבריהם ושיהיה אפשר שיקום בעתיד נביא אחר גדול כמשה, הנה אי אפשר לומר שיאמן שום נביא או מתפאר בנבואה לחלוק על דברי משה אם לא אחר שיתבאר לנו שליחות השליח, והוא שיתאמת שהוא שליח השם לתת תורה על ידו במעמד ששים רבוא כמו שנתאמת שליחות משה כמו שאמרנו. ואולם אם אפשר שיתאמת זה בעתיד כשישמע כל העם כאחד קול ה' אלהים מדבר מתוך האש כאשר היה זה במשה, אין לנו עסק בנסתרות, כי זה דבר תלוי בחכמת השם בלבד, וכל עוד שלא יתאמת שליחות השליח על זה הדרך לא נשמע לשום אדם הבא לבטל דברי משה שלא בהוראת שעה... וכן יראה מלשון רבותינו ז"ל בתורת כהנים, אמרו אלה המצוות, מלמד שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה, אשר צוה ה' את משה, כדאי השליח לשולחו, הרי שתלו נצחיות התורה והמצוות בשליחות השליח, וזה מה שרצינו לבאר.**

מהן שתי הסיבות לכך שנביא אינו רשאי לחלוק על נבואת משה? חזור לשאלה ששאלנו על העיקרים מדרשת 'אלה המצוות', מהי תשובתו?

גם העיקרים מודה שנביא רגיל אינו יכול לחלוק על משה. זאת משתי סיבות: הראשונה, הוא קטן ממנו ונביא אינו רשאי לחלוק על נביא גדול ממנו. השנייה, נבואתו של משה התאמתה בהר סיני, 'במעמד שישים ריבוא', בעוד שנבואת נביא רגיל התאמתה בצורה פרטית וקטנה יותר. זוהי דרשת חז"ל, 'אלה המצוות שאין נביא רשאי לחדש דבר'. לאור דברים אלו, מתי המחלוקת בין הרמב"ם והעיקרים תבוא לידי ביטוי? העיקרים סבור שיתכן מעמד הר סיני חדש, ולדעתו איסור בל תוסיף אינו סותם את הגולל על כך. נביא רגיל, נבואה רגילה, אינה יכולה לשנות את מצוות התורה, אך נבואה מיוחדת, 'במעמד שישים ריבוא', יכולה לעשות זאת. הרמב"ם, לעומת זאת, סבור שאיסור 'בל תוסיף' סותם את הגולל בפני האפשרות למעמד הר סיני חדש. לדעתו מצוות התורה נצחיות ולא יכולות להשתנות ללא קשר לעוצמת הנבואה המשנה.

שאלות להתבוננות וסיכום:

1. מהו היסוד האמוני שהרמב"ם לומד ממצוות בל תוסיף? מהם תפקידי הנביא לדעתו? מהו תפקידה של הנבואה בלימוד התורה ופרשנותה?
2. הצג את המחלוקת בין הרמב"ם לכוזרי ולעיקרים. כיצד הם התמודדו עם ראייתו מאיסור בל תוסיף?
3. אלה המצות אין נביא רשאי לחדש עוד דבר מעתה. מהי השאלה מדרשה זו על העיקרים? מהי תשובתו? מהי אפוא המחלוקת המדויקת בינו לרמב"ם?